

**Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission**

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2016

BULGARIAN

HIGHER LEVEL

**Monday, 20 June
09:30 - 12:30**

Български език

Прочетете внимателно текста и отговорите на въпросите. Изпълнете всички задачи от трите части. Всички отговори трябва да бъдат написани на български език.

Google като отговор

Човекът е по природа питащо същество, способно да формулира въпроси и да търси отговорите им. Преди около триста и петдесет години Галилей дефинира природата като „отговор, даден на нашия опит”. Тоест в опита си човекът е трупал отговори на съществуващите естествени закономерности, докато постепенно изгради собствен свят.

Днес Google е в ролята на инстанция, която регулира нашия диалог със света, налагайки свои философски и емпирични предпоставки. Глобалната мрежа постепенно подчинява човешките действия на правила и функционалности, които започват да играят ролята на структуро-определяща матрица. Затова ролята на най-голямата световна търсачка е тъй основополагаща, защото тя все повече се превръща във „филтър” на човешката мисъл. Имаме някакъв конкретен въпрос. Google в миг дава възможната палитра от отговори, която се приема от нас *безвъпросно*. Тъкмо *безвъпросно*, защото дали един въпрос е легитимен – и доколко е легитимен или не – решава единствено търсачката Google, според предварително заложи и автоматично задействани от нея критерии. Това е емпирична реалност от друг порядък, паралелна на трупания с векове човешки опит. В един случай можем да имаме много широк спектър от възможни контексти на отговорите – препратки, връзки, линкове, визуализация, аудио и видео файлове. В друг случай – нищо. *Няма намерени отговори*. Въпросът е анулиран и запратен в небитието за рециклиране. Казвам за рециклиране, защото отпечатък от всяко питане, свързано с дума, име или проблем, се съхранява някъде и кой знае дали няма да е от полза на някой следващ потребител, за когото току-виж сме изиграли ролята на „контент-провайдъри”.

Причината? Google трансформира реалността, свеждайки я до набор от „облаци от думи”. Да, именно до „облаци от думи”, като за целта възпроизвежда или пък разлага наложили се от векове дискурсивни структури, тоест най-устойчивите културни словосъчетания.

Всеки от опит знае, че Google на практика е глобална философска машина, която може да бъде питана дори: „Какъв е смисълът на живота?” (666 000 отговори на български за 37 сек; 430 млн. отговори на английски за 29 сек.). Разбиването на това питане до матрицата „живот, смисъл” рязко увеличава търсенето и прави смайващи и повече от неочаквани връзки отвъд философията, сред които са: верига бирарии в Лондон, надписи на надгробни камъни, скеч на „Монти Пайтън” и най-вече (по брой на показванията) лого на Бил Гейтс.

В този смисъл, позовем ли се на Витгенщайн, Google предлага „очевидна достоверност”, но не и истинност. Всяко произволно значение в „облака от думи” минава за „истинно”, доколкото се изключва презумпцията за „правилното значение” на думите и понятията.

Векове наред речниците и енциклопедиите са били заети с това да открият и подредят тъкмо „правилните значения” на думите, на техните семейни гнезда, изрази, словоупотреби и културни смисли. От тази гледна точка, Google е тотална културна деконструкция. Хамлет е герой на Шекспир и „принц Датски”, но и бар за меланхолици в

Дъблин, както и британски футболен отбор от предградията на Лондон или снимките във „Фейсбук“ на не един домашен любимец.

В днешния мрежови свят всяко нещо е такова, каквото е. А йерархията (подредбата) на възможните и търсени отговори е в ръцете на една анонимна дигитална власт, която определя контекста на отделните траектории от думи. Тези думи, съответно техните значения, мигрират, завоюват нови полета и неподозирани досега територии, обрастват с нови връзки (линкове). В основата на ползването на Google лежи негласният договор за приемането на подобна дигитална еманципация, колкото и понякога тя да има взривоопасен, дори разрушителен характер. На всеки се е случвало да напише името си в търсачката и вместо на себе си да попадне на свършено друго лице. При това понякога глобалната търсачка буквално „опорочава“ идентичността ви, а интернет-изявите на google-двойника ви могат направо да ви хвърлят в ужас... Но ясно е, че тази реалност не зависи от вас и не е под ваш контрол. Google не признава опроверженията и разграниченията. Той по-скоро слива, вместо да различи, което е един от съществените принципи на съвременното интернет-общество. Разбира се, понякога Google е болезнено актуален и точен. Задайте му въпроса: „Кой?“ (но непременно в кавички и с въпросителна) и ще се убедите, че сред 27 100 100 резултата в българската версия на търсачката, навярно половината препращат не към граматиката, а към най-наболелия въпрос на българската политика...

Проблемът на света, крепен от Google, не е, че няма реалност. Разбира се, че такава реалност има. Проблемът не е и в това защо в дадени моменти излизат едни, а не други препратки. Проблемът е дали става дума за свобода (произвол) или пък има опит за целенасочена подредба (политически контекст). Докато интернет-светът е лотария, това гарантира на *питащия човек* максимална свобода. Другата хипотеза е стряскаща, тъй като е лесно представимо как глобалната мрежа може да стане подвластна на тоталитарна политика. И тогава *питащият човек* ще разполага дори с повече отговори, отколкото са му необходими. Без те изобщо да се покриват с неговите истински въпроси.

Тони Николов, *Култура – портал за изкуство, култура и общество*, 27.08.2015
(адаптация)

- *Тони Николов е български философ и журналист, член на Международното общество за изследване на средновековната философия (S.I.E.P.M) в Лувен. От 2005 до 2009 е главен редактор на Франс ентернационал – България. Автор е на статии в областта на средновековната и съвременната философия и преводач на книги от френски. Хоноруван преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“.*

Въпроси

(100 точки)

Първа част

(30 /100)

1. Какво е значението на думите и на изразите в текста?

а) основополагащ(а)	1 точка
б) очевидна достоверност	1 точка
в) хипотеза	1 точка
г) йерархия	1 точка
д) контекст	1 точка

2. Според автора, защо ролята на най-голямата световна търсачка е основополагаща за човешкия опит?	5 точки
3. Според автора Google е „емпирична реалност от друг порядък“? Защо „от друг порядък“?	5 точки
4. Как Google трансформира реалността?	5 точки
5. „От тази гледна точка Google е тотална културна деконструкция.“ – твърди авторът. Коя е тази гледна точка?	5 точки
6. За каква „анонимна дигитална власт“ става въпрос в текста?	5 точки

Втора част

(30/100)

„Проблемът на света, крепен от Google, не е, че няма реалност. Разбира се, че такава реалност има. Проблемът не е и в това защо в дадени моменти излизат едни, а не други препратки. Проблемът е дали става дума за свобода (произвол) или пък има опит за целенасочена подредба (политически контекст). Докато интернет-светът е лотария, това гарантира на *питащия човек* максимална свобода. Другата хипотеза е стряскаща, тъй като е лесно представимо как глобалната мрежа може да стане подвластна на тоталитарна политика. И тогава *питащият човек*, както е при идеологиите, ще разполага дори с повече отговори, отколкото са му необходими. Без те изобщо да се покриват с неговите истински въпроси.”

Споделяте ли страховете на автора? Обяснете защо.

(около 100 думи)

Трета част

(40/100)

Напишете съчинение (минимум 300 думи) **на една** от следните теми:

1. „Човекът е по природа питащо същество...”

или

2. „Светът може да се превърне в едно ужасно лошо място, ако не работим заедно, за да го направим по-справедлив, по-демократичен, по-устойчив.”
(Финтан О'Тул, "The Irish Times", 22, февруари, 2016 г.)